

Franklin T. ...

berre, ki oly fényes sikerrel kezdte meg pályáját. Knaus családott, a világváros nem töpött meg e tehetséget, mely oly intenzív. Munkácsy minden újabb és újabb festményével nagyobb és nagyobb diadalt nyert. Az utolsó párisi kőztárlaton «Milton»-nal kivívtá, hogy művét a modern történeti képek legkitűnőbbjei közé sorolják. Kevesen voltak kik e mű után még emelkedést is jósltak már a művésznek, mert úgy tetszett a nagy sikerből, hogy eljutott művészete delelő pontjára. És ime a «Krisztus Pilátus előtt» csak fokozni tudta emelkedését.

A művész most csak 38 éves. Sok alkotása, nagy híre, egészen megfihéredett sűrű, göndör haja után nem sokan sejtik, hogy még a férfi-élet legszebb korát éli. Munkácsy született, és szülőhelyére vonatkoztatva változtatta meg Lieb családi nevét is, s művészi nevéhez megkapta pár év előtt a magyar nemesi levelet. Gyermekévei egy részét Miskolcra töltötte, hová atyját mint fő sópénztárnokot tették át, kit korán elvesztett, édesanyját még előbb. Nagybátyja, Röck István gondviselése alá jutott, de úgy kell lenni, hogy az iskolákban nem sok előmenetelt tett, s Munkácsy mesterségre adták. Békés-Csabán lett asztalos, később Aradon folytatta. Rajzolgatni tudott valamit, s mint ő maga mondja, egyszer Aradon egy könyvben vagy hírlapban talált arckép, melynek bajusza nagyon megtetszett neki, oly ingerlő képül tűnt föl előtte, hogy lerajzolta. Ráismertek, hogy az Jókai. Akkor hallotta először ezt a nevet, s ezen a réven eljutott Jókai műveire, melyet olvasgatni kezdett, és nagy vágy támadt benne, hogy ő is alkosson valamit. Rajzolgatott, sőt irt is. Saját vallomása, hogy a «Vasárnapi Ujság»-nak verseket küldött álnév alatt, de Pákh Albert nem adott ki azokból egyet sem.

Gyulán Szamosi Elek jónévű festőnél kezdte magát gyakorolni alaposabban a rajzban s ismerkedett meg a festészet elemeivel. Szamosi volt első mestere, ki nemcsak oktatta, hanem bátorította is, s kiről a nagy művész minden alkalommal gyöngéden emlékezik meg. Rövid ideig tanult Szamosi mellett, s 1863-ban jött föl Pestre. Képzőművészeti viszonyainak nagyon zűlaltak voltak akkor. A politikai élet foglalt el minden figyelmet. A régi «műegylet» megbukott, de a forrongás ez időszakában alakult az országos képzőművészeti társulat, szép reményekkel, de szerény alapon. Az ismeretlen ifjú, ki hozzá még behizelgő modorral sem bírt, sőt hozzá daczos, nyakas természetű, sok megpróbáltatásnak volt kitéve. Történeti festő szeretett volna lenni, s készített is vázlatokat, sasorru, nagybajszu alakokkal. Nagyon meglátott rajta, hogy az életben látott alakokat igyekszik stílizálni. Jó jel volt, s Thán és Ligeti figyelmeztették is, hogy életképeket fessen. Megfogadta a jó tanácsot. Első műve, melyet a képzőművészeti társulat kiállításán bemutatott, «A regélő huszár», egy Háy János-féle, kit egy csoport nagy áhitattal hallgat. Már ebben félreismérhetetlenül nyilatkozott tehetsége, valamint egyéb vázlaiban is. Több festő, köztük Ligeti, mindent elkövettek, hogy Munkácsy számára anyagi támogatást is szerezhesse. Már 1864-ben Bécsbe, az ottani akadémia ment. Egy pályakezdő sokféle bajaihoz hozzá járult még, hogy a nyelvet sem bírta. Rahl, a sötét színek híres modoros festője, segítette előmenetelét, s Munkácsy nem is maradt Rahl halála után Bécsben, hanem Münchenbe ment, hol részint Adam, részint Wagner Sándor hazánkfia műtermében folytatta tanulmányait. Gyorsan haladt. A Bécsben festett «Kukoricza-patogtatás» és legelső festménye közt szembevető az

előmenetel, még inkább a «Husvétli öntözködés»-nél, mely oly vidám, eleven kép. Münchenben sok népéleti képet festett, s azokból kettőt («Lakodalomba hívogatók» és a «Falu kutja») egy németországi műúrus olajnyomatban is kiadott. A magyar kormánytól ösztöndíjat nyertén, Düsseldorfba ment, hogy Knaustól és Vautiértől tanuljon.

Ez volt fejlődésének első korszaka, melyet sok vázlat, arckép, életkép jelöl mindazon a helyeken, a hol megfordult, s melyeket most itthon előkeresnek s elvisznek az ünnepelt művészhez, hogy írja alá nevét. «Fiatalkori bünyöm», — mondja a művész s teljesíti a kérést. Festett ő kortinát is a budai népszínháznak a «Zrinyi a költő» című darabhoz, melyet — ha nem családunk — Rákosi Jenő irt Jósika regényéhez, s melyben egy erdei jelenet is előfordul, fegyveres csoportokkal. Az erdőt Munkácsy festette, de festett még oda tűz körül ülő alakokat is. Arra már nem emlékezünk, hogy Molnár György igazgató a színpadon hirdette-e ezt az új diszletet.

A «Siralomház» hatására maga a művész sem volt elkészülve. A legelső váratlan volt előtte az, hogy mikor még készen sem volt, már 20,000 frankot kínált érte egy műbarát; csak akkor hitte el az ajánlat komolyságát, mikor 2000 tallér előleget is kapott rá. Düsseldorfban állította ki először, aztán Párisban, s itt érte a második meglepetés, az elsőrendű kitüntetés megnyerése. A párisi nagy elismerés kézfoghatólag is nyilvánult azonnal. Megbizatást nyert tetszés szerinti tárgy képre. Ez a «Tépkészítő», visszaemlékezés a magyar szabadságharcra. Vén asszonyok, leányok tépést készítenek a sebesülteknek. Csak két férfi van a képen, a többi mind másféle van elfoglalva. Az egyik férfi egy sebesült harezos, ki csatateri élményeit beszéli el, egy fiatal leány pedig mély meghatottsággal ül vele szemközt. A másik férfi egy püpos, szakgatja a rongyos vásznat, s a mint a sebesült néz, e tekintetben ki van fejezve a saját szerencsétlensége fölötti bánat, hogy ő se a csatateren, se azelőtt a leány előtt meg nem állhat.

Majd az «Éjjeli csavargók» emelték magasabbra a művészt, míg közben kisebb festményekben is fejlesztette erejét, minő «A hazatérő férj», egy szomorú családi epizód a padlásszobában. Mind e képeken egy fájó érzés vonul végig, a szegénység, a szerencsétlenség kemény keze után támadt nyomok fölötti mély részvét. Színei is sötétek e komor tárgyakhoz. Hamvas, szürke színeit emlegetni is kezdik; több derűséget is óhajtottak tőle, nehogy modorossá váljék az alkotások sorozata. Mintegy czafofatul jelenik meg «A zálogházban», mely forduló pontot képvisel nála, habár itt is a szegénységgel foglalkozik, mely az élet különféle osztályából közös helyre gyűjt össze sokakat, hogy a mi még maradt segítségül, fölhasználják pillanatnyi enyhítésül: a czipra dáma selymét, a muzsikos hegedűjét, a kezén megsérült mesterlegény szerszámát; de az egész már nem oly komor, nagyobb benne a láthatár, többfélék az emberek, élénkebbek a színek. A következő képe, «A falusi birkózó», egész vidám életkép. «Az ujonczok», mely a muzeumban van, az élet frissességének kinyomata. Majd egymásután három művet fest, mely csupa derűség, és villogtatja a színeket. «Látogatás egy fiatal nőnél», ki most hagyta el gyermekágyát, s látogatóit a kisedről sugárzó boldog körben fogadja; «A két család» és a «Műteremben». A legelőbb említettet, mint Munkácsy többi nagyobb műveit, szintén bemutatattuk már lapunkban; a két utóbbit most van alkalmunk közölni. A «Két család» vonzó, elegáns kép, egy meleg levegőjű, otthonos uri szobában, hol

a gyermekek uralkodnak, s hol érettek történik minden. A tárgy bizarr: a két család közül az egyik a kedvence eb familiája, de ártatlan vonatkozás köti egymáshoz, s kedves jelenetben egyesülnek, a mint e szép kis gyermekek oly örvendő nézik a kutya-familia étkezését s az anya annyi örömet tud kifejezni gyermekei mulatságán.

A «Műteremben» című képével Munkácsy az újabb a genre-festés egyik leghíresebb darabját készítette el. Saját magát és nejét festette le, a mint a műteremben ülnek egy készülő kép előtt, míg a kép mögött egy kis borzas gyermek huzza meg magát, valószínűleg a minta, kit a művész épen a készülő képhez használ, és a kit Munkácsy méltán fölvehetett saját műtermének föltüntetéséhez, mert ily borzas leánykát több festményén találunk; ott van a «Siralomházban», a «Tépkészítő», az «Éjjeli csendzavarrók» közt, sőt egy kisebb festményen «Az erdőben» is, melynek főalakja. A festmény a műcsarnokban szintén ki volt állítva. A színek érzéstartalossága, az előadás bravourja nagy magasztalásokat biztosított számára.

«Milton», a mint leányainak az «Elvesztett paradicsom» költeményét tollba mondja, a párisi világkiállításra a nemzetközi verseny legelső díját Munkácsynak juttatá a magyar osztályban, s az egyhangú ítélet szerint a művészt a legkitűnőbb történeti festők sorába emelte.

Munkácsy genie-je most a Golgotha tragédiáját előidézett tomboló szenvedélyek egyik momentumához fordult. Az új-testamentum nagy jelenetét örökölte meg «Krisztus Pilátus előtt». Kevés alkotás találkozik oly föltétlen elismeréssel, minővel e kép. A kik erővel gáncsolni akarták, az orthodox kánonokba kapaszkodtak s a hagyományos oltárkép-festés chablonját a tragikai alkotás elé helyezték; nélkülözözik a byzanti aranynapot e fej körül s hibának hirdették.

A vallásos tárgy festészet, mint dogmát fogadta el a régi ájtatos mesterek műveit, s ha a misztikus staffageban, az előadásban, a mártírság erős anyagában engedett is a realiztikus hatásoknak (gondoljunk csak a spanyol művészekre), helyet juttatott mégis a vásznon az epikai vagy rejtélyes előadás egy-egy naiv vonásának: a felhöztek torlaszainak, az égből lövő sugároknak, kiválasztottak feje fölé jutó glóriáknak, a kék és vörös szent színeknek, a több és kevesebb fenséggel lescukott vagy fölemelt szemeknek, velünk szembe néző arczoknak, melyeknek mindkét fölöli körvonala bizonyos építészeti korrespondenciát egyformaságot igényel. Bizonyos merevség, ihletésben való megkövülttség, stílszerű tulajdona a szent tárgy képeknek, mely nagyon, de nagyon régen.

Munkácsy hagyományos akták nélkül festette Krisztust Pilátus előtt, egy nagy dráma bensőségét keresve és megtalálva az igazságot. Krisztust, mint a fölzigatott közvélemény áldozatát mutatni be, valóban történeti hűség, mert az ő eszméi a papi kaszt megtörését fenyegették, de úgy állítani egy féktelenül forrongó tömeg elé, és ravasz elszánt bírái elé, hogy a fenség szelidségével és ékességével tűnjék föl, s hirdesse egész lényében az igazságot, a rettenetes félreértést, mely őt menthetetlenül a keresztfára ítéli: ebben van e festménynek varázsa, ez az a költőileg alakító erő, melynek hatása az első pilla natra oly meleg áramlattal vesz körül mindenkit. Tiszta, átlátszó világosság e nagy festmény; egyetlen pillanattal föl foghatjuk, aztán pedig elmélyedünk szemléletébe, hogy egyenkint is megállásul, mily finoman vannak kiosztva a szerepek e nagy drámában mindenkinek, hogy részt vegyenek a megörökített jelenetben.

A két fő alak Krisztus és Pilátus, mindenik

fehér tógában, de a festmény e két világos pontjánál képzelné sem lehet nagyobb ellentétet. Krisztus nyugalma, tekintetének szelidsége, a mint az igazság érzetével szembenézi bírját, valóban oly hatalmas, mely előtt a római imperátorok le kell sütni tekintetét, s ujjain is számlálni a mellette álló főpap vádoló szavait, hogy kinek van igazsága. Pilátus körül a főpapok, írástudók csoportja, a maga elfojtott gyűlöletével, baljóslatu suttagásával, a jellegző erőnek ép oly finomságával van festve, mint a féktelen tömeg, mely a csarnokba betódult, s melyet egy római katona előre feszített dárdájával tart vissza, nehogy dühében Krisztusra rohanjon. Szinte hallani lehet e rongyos, sovány alakok elkékült ajkairól a «feszítsd meg» kiáltást. Mindenki Krisztus ellen, kivéve azt a szép nőt, ki a boltzat oszlopánál emelkedik ki a tömegből, karján kisedével és mély részvéttel nézi okos szemével Krisztust. Az anya, a ki a szeretet, megérti a szeretet vallásának hirdetőjét.

A festmény Munkácsy minden kiváló tulajdonát feltünteti, melyeket már «Milton»-ból ismerünk, de sokkal fokozottabb mértékben. Meggondolt, átérett minden vonása, a színek alkalmazása, a világítás beosztása. Az egyes alakok jellemzése oly rendkívüli érelyes, hogy ritkítja pártját a képzőművészetekben. Mindenki élet-erős, plasztikailag önálló, s az egész oly háborgó, mintha el akarná hagyni a rámat.

Munkácsy úgy nyilatkozott ismerősei előtt, hogy legközelebbi művében a legnagyobb tragédiát, a keresztfeszítést fogja festeni. Vázlatát már el is készítette.

A «Krisztus» hatása mozgalmat indított meg, hogy a remekmű itthon maradjon. Adakozások történnék; a főváros közgyűlése már kimondta, hogy csatlakozik a mozgalomhoz. A miniszter is, kinek a szépművészetek ápolása hatásköréhez tartozik, biztatólag nyilatkozott a mozgalomról és az országgyűlés valószínűleg szintén hozzá járul. Ma azonban még nem ért el konkrét alakot a lelkesült szándék, melynek beváltásához vagy százezer forint szükséges.

A művész még néhány napig marad közöttünk, s aztán visszatér Párisba, hol kényelmes kis palotájában egészen művészetének él, családi körében. Neje, ki a budapesti ünnepélyeknek is vonzó jelensége, előbb a luxemburgi Marsch báró neje, kit a «Műteremben» című festményében örökölt meg Munkácsy.

Semmi kétség, hogy Munkácsynak még sok diadalról fogunk hallani, s az ő diadala a mi hazánknak is diadala. Vajha mondhatnók őt egészen magunkénak; maradna itt köztünk büszkeségünk, szeretetünk tárgyának, a szépművészetek iránti nemzeti érdeklődés és hajlam fejlesztőjének.

KRISZTUS PILÁTUS ELŐTT.

— Munkácsy képe. —

Ott áll! — Az isten-szív fájdalom
Kínban vonaglik ajkain:
Hogy ellene ez a nép vall ma,
Mely pálmát hinte odakinn.
Tegnap: «Hozzána!» Ma: «Feszítsd meg!»
Töviset hajt a pálmá-ág.
S keresztre kéri im az Istent
Gaz sópredéked, oh világ!

Kezét csontig maró kötéllel
Hóhérrá összekötözték.
— Minek? hisz ugy sem emelne fel
E nagy tüdő, szelid kezét.
A szenvedés az ő hatalma.
Képd arcul őt, hitvány tömeg!
Mig el: lebirod; győz meghalva,
S bűnöd' vérevel váltja meg.

Hah! mint agyarkodik, hogy tombol
Körűle a vad össesclék.
— Csitt, csak egy percig, irgalomból!
Nem, még a kin nem volt elég!
Mi emberben rossz szenvedély van:
Önzés, irigység, gyűlölet,
Mind rátör — mig lerogy alétan,
De megbocsát s áld és szeret!

Vád, szídalom, gúny omlik rája,
És átok, ütleget, mint özön.
S ki megmenthetné őt, bírāja:
Kezét mosó hideg közöny.
Oh milyen iszonyu bűnhalmaz,
Melylyel föld és pokol tele!
— S a kit mindenki ver, szídalmaz,
Ah, csak egy lény érez vele!

Egy nő! — Jerusalemben leánya,
Az Isten érthetetlen nekéd;
A szenvedő ember látványa
Fakaszt szemedbe könyeket.
Könyöd, orezádon végig futva,
Kis gyermeked keblébe hull —
S a gyermek, sejtve, mitse tudva,
Fölérez angyal-álmibul.

Ránéz a Krisztus. A jövő ez,
Mit diadalmas szemé lát,
Mig itt bűn, romlás, pokol környez:
Az ott a megváltott világ!
Váltságot a szeretet adja,
A szeretet fogadja el...
S elhal az átok vad zivajja
És a kereszt lesz béke-jel.

Oh művész, a ki mindezt láttad
Álmdiban — s fölcsemdva im
Igy elbeszélte a világnak
A néma színek hangjain:
Dicső művéd világra szól bár,
És milliókat elragad,
Dús volna véle bármely oltár,
— A mienk az, mint te magad!

Szász Károly.

AZ ÖREG BÁRÓNÉ PEMETÉJE.

TÖRTÉNETI BESZÉLY JÓZSEF CSÁSZÁR KORÁBÓL.

IRTA P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

Az öreg bárónénak nem tetszett az egész dolog; de miután fia jó képpel vette, elmorogta köztünk kedvetlenségét s hozzá látott napi dolgaihoz. Csak az ősi czimer mellett lévő fekete számra nem tudott soha jó szemmel nézni. — Az ősi Radó-czimer mellet fekete numera! — mondta nem egyszer, a mint elment mellette, — ilyen gyalázat még sohasem érte a familiát.

Familia, familia, de nagyobb veszedelem fenyegette a szegény László urfit, meg Zsuzsika kisasszonyt. Mert a báró ő nagysága nem csinált titkot belőle, mit irt az öreg exzellenziás ur a levélben. Ebben pedig sem több, sem kevesebb nem volt, minthogy a Zsuzsika kisasszony igyekezett a duszdag Thurn-Erdőssy grófot megnyerni, mert az hatalmas ur ám, — még a császári házzal is atyafi; atyja testi lelki barátja a bécsi főminiszternek s ha a dologból házasság lenne, a mit ő szívből óhajta, ez az egész Radó-familiát feljebb vinné egynehány grádiessal. Képzeltetni, milyen sirás-rivás lett erre a leányok szobájában; még az öreg báróné is, ki mellettünk lakott, meghallotta; ki is vallatta Zsuzsika kisasszonyt s megígérte neki, hogy a mennyire töle telik, ezt a házasságot meg fogja gátolni. Meg is tett mindent, a mit tudott a szegény, jó, áldott teremtes, — az Isten még a porát is áldja meg. Egyelőre azt tanácsolta a kisasszonynak, hogy ne árulja el azt a kevés német szót se, a mennyit tud, a gróf előtt, hogy az talán visszariasztja a grófot. De az épen ellenkezőleg történt, mert a gróf az alatt a néhány nap alatt is, a mig otthon voltunk, annyira

beleszeretett a kisasszonyba, hogy mindig vele s mindig magyarul beszélt volna. Az ellenállás csak ingerelte a mivelte gazdag gavallért s László urfi keservesen nézte, hogy a helyet az asztalnál a grófnak kell átengednie; mindig is félttem, hogy összeszólalkoznak valami ürügy alatt. De hát hiában; a gróf vendég volt és saját házában meg nem szólíthatta László urfi.

E közben csakugyan eljött a szüretidő, s a hogy a planum volt, mi négyen: az öreg báróné, Zsuzsika kisasszony, én meg Náncsi, a német fraj, elutaztunk; ugy volt elintézve, hogy a férfiak is, ha Szebenből haza érnek, utánunk jönnek a Hegyaljára, még a gróf is ígérkezett, hogy pár napi szabadságot vesz a szüretre, habár a bárón kívül nem bízta senki.

Az öreg báróné, a mint megérkezünk, azonnal hozzálatott a készülődéshez: a hordókat kiforráztatta, megánsálgoltatta, a nagy balvány-sajtót a szüretelő színben helyreállíttatta, tisztított, az üstöt az égett borknak, az üvegeket a mustárnak magunk rendeztük el. De jobbágy kevés jött s azok sem voltak olyan jókedvűek, mint máskor. Az oláh fáták nem daloltak; a puttonyos férfiak nem kurjongattak, még a nyomok sem, pedig azoknak egyre adatta az öreg báróné a pálínkat. A férfiak néha beszédet folytattak egymás között, de ha feljök közleledtünk, egyszerre elhallgattak s komoran néztek reánk. Az öreg bárónénak föltűnt a dolog s kérdést is intézett egyszer máskor hozzájuk, — de kitérő feleleteket adtak. Máskor a nagy tüzek körül hol bus, hol vidám nótákkal szokták magokat mulatni; tréfás verseket mondtak a leányoknak s a visongs késő éjjeli eltartott: most csendesen beszélgettek; egy fertály órában alig lehetett egy-egy szót hallani s annak sem lehetett volna kivenni az értelmét.

Harmadnapra azután, hogy megérkezünk, épen ugy télt el a nap s az este. Mi Zsuzsika kisasszonnyal lefeküdtünk; az öreg báróné a szomszéd szobában éjjel felé eloltotta a gyertyát s mindnyáján elaludtunk.

A nagy kakukos óra épen három ütött, mikor az öreg báróné reám kiáltott a szomszéd szobából.

— Anikó! kelj föl csak és gyujts gyertyát,

mintha valami nagy kiáltozást hallottam volna. Én gyorsan megkerestem a ková, acélt s a taplót: de az ijedség miatt alig tudtam kiesi-holni. Az öreg báróné már egészen föl volt öltözve, mire én a kénygytyát lángra lobbanítottam s annál újra a szebeni gyertyát meggyújtottam.

A báróné kisietett, de nemsokára szokatlanul halványan tért vissza.

— Leányok! — kiáltja — ne ijedjete meg; hanem öltözködjete gyorsan; valami nagy bajnak kell lenni. Nyugat felé iszonyu nagy tűz van; azt hiszem, a szomszéd Bocárd ég; itt pedig a ház nál egy lélek sincsen rajtunk kívül.

— Jézus Mária! — kiálték, sejtve a veszedelmet — de hát hova szöktek?

— Ne sápi, hanem öltözködjél! — kiáltja a báróné — bizonyosan oltani mentek. De arczán látszott, hogy a mit mond, maga sem hiszi. Szerencsére — mondja — a lovak itt vannak az istállóban, azokat nem vitték el.

— Mi hasznunk a lovakban, ha sem inas, sem kocsis? — mond Zsuzsika kisasszony.

— Mi hasznunk? Az, hogy kihozzátok a két öregot, a Rárót meg a Csihést; befogjuk szépen a hintóba, — s elhajtunk velök, a mig lehet.

— De ki hajtja a lovakat?

— Majd elhajtom én! — mond az öreg báróné.

Mire az udvarra kivergődünk, már hajna-

KRISZTUS PILÁTUS ELŐTT. — MUNKÁCSY MIHÁLY FESTMÉNYE UTÁN.

lodni kezdett. De nem is lett volna szükség reá; olyan világos volt, mint fényes nappal; az egész falu égett s az ordítás egyre közelebb hangzott.

— Jesszesz Mária! Jesszesz Mária! — kiáltott a német fraj, kiről egészen megféle-
keztünk volt s ki úgy ugrott ki a házból, a hogy
ágyában volt.

— Kapj valamit magadra és siess, mert mi
itt hagyunk — kiálta reá az öreg báróné.

Sem én, sem Zsuzsika kisasszony sohasem
foglunk be még lovat életünkben; az öreg

báróné nélkül nehezen is lettünk volna készen
vele; az istrángokat, hámtot össze-vissza rak-
tuk; a csattokat rosszul kaptuk: de az isten-
telen ordítás egyre közelebb jött a szőlő-
hegy előtt vezető országúton.

A mint végre készen lettünk, a báróné úgy
felpattant a bakra, mint egy ifju menyecske,
vagy leánya, mi beültünk, a német fraj fel-
helődött s azzal kivágtattunk a kapun.

Nagy ideje volt; az uton alig száz lépés-
nyire kaszákkal, vasvillákkal, fejszékkel fegy-
verzett rivalkodó sokaság nyomult előre, kik-

nek látására a német fraj elájult; az öreg
báróné pedig még jobban közéje vágott a lovak-
nak. Jó darabig föl tudtuk tartani a distancziát
és már azt hittük, megszabadultunk, midőn
egyszerre a koci elé is kiugrott egy pár fegy-
veres oláh, ezek megfogták a lovakat s már azt
hittük végünk van. Istennek ajánlottuk lel-
künket.

De egyszerre az ut fordulójából egy lovas
ugratott elő, kiből azonnal felismertük László
urfit, karddal, pisztolyokkal fegyverkezve. Nem
is sokat czeremoniázott, hanem pisztolyát ki-

A SIRALOMHÁZ. — MUNKÁCSY MIHÁLY FESTMÉNYE UTÁN.

KÉT CSALÁD. — MUNKÁCSY MIHÁLY FESTMÉNYE UTÁN.

porai fölött nővő fűszálak beszélnek még az alattok nyugovókról!

A vadgesztenyefa pedig szomorúan ingatja lombkoronáját, csendesen suttogja magában: — Nagyon egyedül maradtam. —

ILLÉSSY PIROSKA.

A VILLAMOS TÁVIRÓ ÉS AZ ÁLLATOK.

Nagyon nehéz dolog lenne biztos tudomást szereznünk azon benyomásról, melyet a táviró egyes állatokra gyakorol, pedig senki sem tagadhatja, hogy az állatok legnagyobb részben több, vagy kevesebb értelmességgel vannak megáldva, s ez értelmességüknek gyakorta ösztönzerű idegenkedéssel vagy vonzódással adják jelét, még oly tárgyakkal vagy jelenetekkel szemben is, melyekről méltán azt hihetnénk, hogy semmi befolyással nincsenek rájuk.

Nielsen M., a norvégországi távirók igazgatója fölötté érdekes fölfedezéseket tett e tekintetben, a midőn szorgalmasan megfigyelte, hogy milyen benyomást tesz a táviró-sodrony rezgése nemely állatokra. A harkály, ez eleven tollazatu madár, köztudomásúlag férgesekkel táplálkozik, melyeket a korhadni kezdő fák törzseiből szokott kikopácsolni. E férgék jelenlétét az azok között zaj által veszi észre; bármily csekély legyen is e zaj, még is segítségére van kutatásaiban. — Nielsen állítása szerint e madarat gyakran tévedésbe ejtik a táviró-oszlopok rezgése, annyira, hogy át-meg átfurja azokat, de természetesen férgeseket nem talál, miután ez oszlopok rézgálicz-oldattal vannak beáztatva, hogy tartósabban legyenek.

A harkály azonban folytonosan ugyanazon rezgéseket hallva, nem csügged, hanem oly fáradhatlan kitartással kopácsolja ez oszlopokat, hogy gyakran egészen megrongálja azokat. Elképzeltük, hogy mennyire meglepi e madarat hosszas kutatásainak sikertelensége.

A medvét szintén gyakran megcsalják e rezgések. Ez állat ugyanis köztudomásúlag nagyon szereti a mézet, s a táviró-sodronyok rezgését hallva, az oszlopok felé irányozza lépteit; miután e rezgést méhrajnak tulajdonítja. De a sima oszlopon minden erőlködése daczára sem bír fölmászni; legcélszerűbbnek tartja tehát ledönteni az oszlopot. Roppant körmeivel vájni kezdi az oszlop körül a földet, s a méh-zugásnak tartott rezgés által folytonosan ingerelve, mindig nagyobb dühvel és erővel szórja a földet, míg végre siker koronázza fáradozását: kidönt az oszlop, de mézet még sem nyalhatott a maczkó.

Norvégiában sokáig nem tudták mire magyarázni a táviró-oszlopok gyakorta ismétlődött kidöntését, s a legtöbb esetben az emberek rosszakaratainak tulajdonították azt, míg végre egy erdőkérülőnek sikerült meglepni fáradságos munkája közben a nyalánk állatot.

A farkasokról azt állítja Nielsen, hogy bármennyire éhesek legyenek is, soha sem lépik át még az egyszerű sodronnyal bekerített helyeket sem, s a táviró vonalak is hasonló befolyással vannak rájuk. Állításait azzal indokolja, hogy ez idő óta e ragadozó állatok Norvégiában jelentékenyen megfogyatkoztak. Hasonlóan ezen körülményre a táviró-vonalak lettek volna befolyással, azt bajos volna bebizonyítani. Reméljük különben, hogy idővel más példákra is rájönné a kutató tudósok annak,

hogy mily befolyással van a villamos táviró fölfallosa az állatokra.

Kapcsolatosan érdekesnek tartjuk még föl-emliteni, hogy Japánban a pókok — e különben ártalmatlan állatok — ideznek elő legtöbb zavar a távirászatban. Ugyanis a táviró-vonalak közelében levő fák tele vannak pókokkal, melyek hálókát a falevelek, a táviró-oszlopok, sodronyok, és a talaj között feszítik ki. E pók-hálók ha harmattal borítvák, jó villamvezetőt képeznek, s így összeköttetésbe hozzák a huzalt a talajjal. Az ez által okozott zavar elhárításának egyedüli módja: bambusz söprűkkel megtisztítani a sodronyokat. De a pókok számosab-bak és tevékenyebbek lévén, mint a tisztításra alkalmazott munkások: ez apró állatkák való-ban sok kellemetlenséget okoznak ugy a közön-ségnek, mint a távirászatoknak.

DR. LUBY GYULA.

EGYVELEG.

* Viktor Emánuel emléksobrára, melyet az olasz nemzet készített, a legjobb tervet egy fiatal német szobrász, Otto Károly készítette, ki jutalmul a pályázatban 24,000 forintot nyert. E fiatal ember, ki 300 versenytárs közt győzött, tanulmányozás végett idők Rómában s nagy jövőt jósolnak neki.

MŰTEREM BEN. — MUNKÁCSY MIHÁLY FESTMÉNYE UTÁN.

* Művészek díjai. Ackermann ismert német műáros saját tapasztalatai után a híres művészeknek fizetett tiszteletdíjakról a következő jegyzeteket teszi közzé: Makart nagyobb képeiért 50—70,000 márkát kap, Knaus Lajos 30—40,000-et, de szent család-jáért, melyet a meghalt csárnának festett, 75,000 márkát kapott. Körülbelül hasonló összegeket kapnak Leibl, Siemiradzki, Menzl, Max György, Diez Vilmos, Defregger, Vautier, Kurzbauer, Piloty, Lenbach. 8—15,000 márkáig fizetik Grusner, Zimmermann, Lossow, Loeffs, Holuberg s mások munkáit. Egyes művészek árai gyorsan emelkednek. Kaubach Frigyes Ágost tanulmányfőit régebben 150—300 forintért lehetett kapni, ma 3500—4000 márká az árak. A történeti képekért természetesen többet fizetnek. A jelesebb tájképfestők: Lieber, Wenglein, Achenbach 6—10,000 márkát, az állatfestők, Braith, Zügel, Volk, Mayerheim 2—4000 márkát kapnak egy képért. A tollrajzokért is nagy összegeket fizetnek.

* A hottentotok és bushmanok. E két néptörzset sokszor emlegetik, mint az emberi művelődés legelső fokán állókat. A hollandok adták a 'hottentotta' nevet, illetőleg 'hüttentitte'-nek (dadogó) nevezték őket, mert kemény hangú szaggatott beszédük a dadogásra emlékeztet. A hottentotok igazi neve azonban 'khoi-khoi', a mi annyit jelent, hogy a 'férfiak férfai', s igen éles módon elválasztják magukat a bushmanoktól, kiket 'Sá-n'-nak neveznek, s alábbvalónak tartanak a kutyánál. Dr. Hahn azonban, ki e néppel sokat érintkezett, azt állítja, hogy khoi-khoi és sá-n egy törzsből származtak, egy nyelvet beszéltek, de míg amazok mezőgazdasággal és állattenyésztéssel foglalkoztak, ezek kizárólag a vadászattal tölték idejüket. A foglalkozás befolyása aztán annyira hatott a nyelvre, hogy míg a khoi-khoi törzsek mind megértik egymást, a sá-n vagy bushman törzsek annyira elfelejték egymástól, hogy nem értik meg egymást. A khoi-khoi törzsek ismernek egy teljes tizesrendszert a számolásban, míg a bushmanok között dr. Hahn úgy találta, hogy alig tudnak tovább számolni husznál. A khoi-khoiknál az a furcsa szokás uralg, hogy a fiukat anyjuk, a lányokat pedig apjuk után nevezik el. A legidősebb lányt illeti meg a legnagyobb tisztelet, s egyedül neki van joga arra, hogy a teheneiket megfedje. A 'lány' szavszkrit nyelven is annyi, mint 'duhitar' tejjel; ugyanazt a szót találjuk a perzsáknál: 'dokhter', a zendeknél: 'dughtar', a skótoknál: 'dochter', a görögöknél: 'thygater', az angoloknál: 'daughter' és a németeknél: 'Tochter'.

* A gyapottermelés az Egyesült-Államok déli részében a múlt évben eddig szokatlan nagyságot ért el. Szeptember elsejéig 6,589,329 ball volt, mintegy 3202 $\frac{1}{2}$ millió font súlyal. 1880-ban 5,757,329 ball volt, 1879-ben 5,074,329 s 1876-ban csak 2,229,000 ball s így tízenöt év alatt a mennyiség háromszoros lett.

* Kereskedelmi földrajzi muzeumot alakítottak Berlinben, hogy így a német ipar termékeinek kivitele s az Océánon teli cikkek behozatala megkönnyíthessék.

* Megbecsült zeneszerzők. Egy elhunyt párisi zeneműkiadó, Escudier üzletét a napokban árverették el. Az árverésen megjelent valamennyi párisi kiadó s egy csomó zeneszerző és művész. Az árverés kiterjedt az Escudier raktáraiban lévő hangjegylemezre, s a meglévő példányokra és a Franciaországra kiterjedő tulajdonjogra. 'Rigoletto', mely 54,500 frankra volt tartva, 62,000 frankon kelt el, 'Traviata' 72,000, 'Aida', mely 90,500 frankra volt tartva, nem talált vevőre. Ép ugy nem kelt el Verdi-nek 'Don Carlos', 'Ernani' és 'Szicíliai vécsernyéje'-je. Ambroise Thomas négy dalművét 37,000 frankra tartották, de ezek sem keltek el. Hasonló esetben részesültek Auber, Halévy, Donizetti s több más szerzők művei. Az első napi árverés 216,000 frankot eredményezett. A 'Trovatore' partitúráját, melylyel Escudier a legjobb üzletet csinálta, pár évvel ezelőtt adta el Benoit-nak, 100,000 frankért.

* A Zsófia-mecset veszélyben. Az Aja-Zsófia, konstantinápolyi 300 mecset közül a leghíresebb, összedőléssel fenyeget. E hír a Boszporus partjain valóságos pánikot idézett elő, mert a hagyományok szerint az Aja-Zsófia mecset összeomlása, a török birodalom végronlását jelzi. Abdul Medsid uralkodása alatt e mecsetet, melyet Jusztinián császár építtetett, nagy költséggel restaurálták. Midőn e munka be volt fejezve, Abdul Medsid szultán a mecsetet 1849. július 19-én ünnepélyesen fölszentelte. Azóta harmincz év telt el és most a pompás kupola, mely a bizanci stílusban emelt épületet majdnem teljesen beföldi, komoly aggodalmakra szolgáltat okot. Konstantinápoly legelőkelőbb építészeti megvizsgálta a mecsetet, mely Subbi pasához beadott jelentésük szerint, minden pillanatban összedőlhet s borzasztó katasztrófát idézhet elő. A mecset belseje még egészen ép, s most újra hozzáfognak a kupola kijavításához.

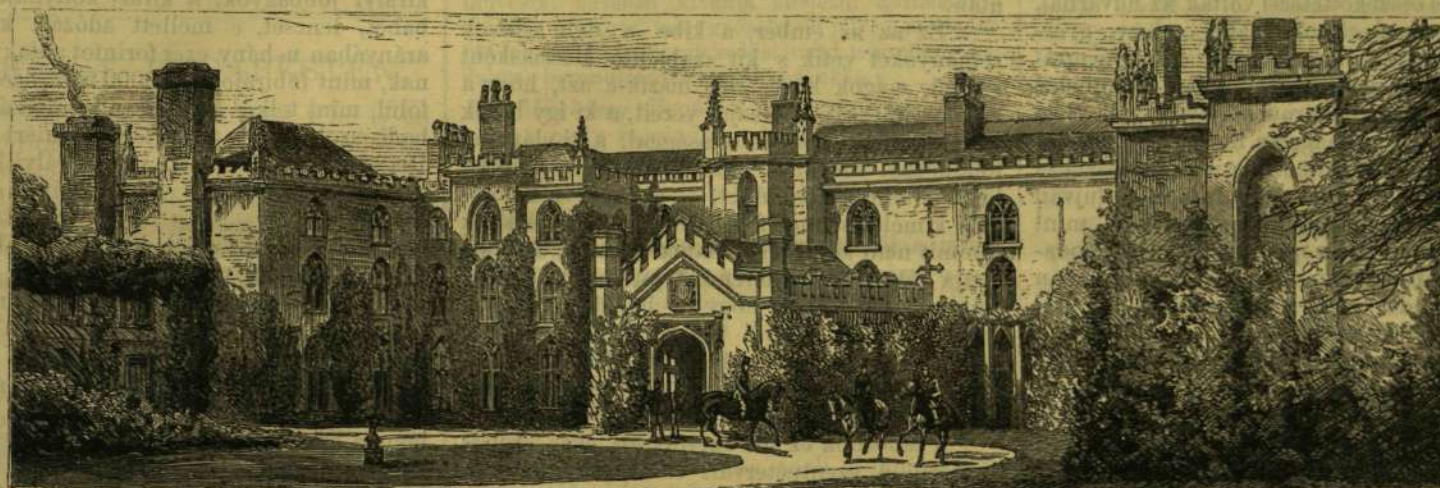
* Nagy történeti menetet rendeznek május havában Bernben. Tízennégy csoportban mutatják be a város történetének különböző korszakait a csö-lőpépitéstől fogva. A várost Zähringen Berthold 1191-ben alapította, a székesegyház alapkövét 1421-ben tették le. Be lesz mutatva a reformáció behozatala, a parasztlázadás, Bern jelen állapota, különböző nemzeti öltözköztetés s végül egy kép jó, hogy fog Bern a 2000-ik évben kinézni.

* A telefont egy tirol gróf, Enzenberg Hugó, forrás kutatásra használja fel. Tratzbergi vára mellett egy domboldalon több mikrofont ásat a földbe s azokat telefontal összeköti, éjjel, midőn csend van, a víz csergedését lesi.

KIRÁLYNÉNK LAKÁSA ANGLIÁBAN.

A magyar királyné, mint már több éve, ez idén is néhány hétig Angliában időz róka vadászatok kedvéért. Tartózkodási helye, a Combermere Abbey nevű kastély Cheshire megyében, mely szép sík területen áll egy régi ciszterci zárda helyén, melyet Hugh de Maubane norman vezér építtetett mintegy 750 évvel ezelőtt s mely 400 éven át benézés barátok lakóhelyeül szolgált.

A most nagyon átalakított kastély goth stílusban épült terjedelmes köház. Egy szép kis tó partján tágas park közepén áll, mely izléseken van ápolva, úgy hogy az épület e környezete valóban festői szépségűnek mondható. A gyönyörű park képét, melynek a kastély a közepén áll, tavalyi évfolyamunkban már bemutattuk. Van e parkban egy hatalmas tölgyfa,

A KASTÉLY.

FEJVERGYÜJTEMÉNY AZ ELŐCSARNOKBAN.

COMBERMERE ABBEY, KIRÁLYNÉNK LAKÁSA ANGLIÁBAN.

KÖNYVTÁR.

melyet 'Wellington-tölgy'-nek neveznek, mivel azzal az alkalomból ültették el, midőn a nagy hadvezér e kastélyban lakó barátját a jelenlegi Combermere viscount atyját meglátogatta. Eből az időből származik a nagy előcsarnok is, melyet egyik képünk ábrázol, s melyben igen csinosan faragott tölgyfa székeket s a falakon különböző fegyvereket s hadi emlékeket láthatunk, nagyobbbrést az elhunyt vezér indiai hadjáratából. A másik helyiség, melyet bemutattunk, a könyvtár, igen nagy terjedelmű. Valószínű, hogy a régi refektoriumból alakították át, egy pár régi gerenda még fennmaradt. A fehér márványkandalló fölött van VIII. Henrik arczképe, kitől adományként az apátságot Sir Colton György nyerte. A gazdag és gondosan kidolgozott tölgyfa faragvány, mely most már csaknem teljesen fekete, igen régi eredetű. A falak felső részén s a szomszéd helyiségekben a Colton-család czimerei láthatók, melyek még János király idejéből valók. A kastélyban igen értékes, mintegy 7000 darabból álló könyvtár van s e mellett rendkívül becses kina-edények s a falakon régi családi arczképek.

aggyastyánokat és gyermekeket se véve ki, szeret résztvenni, a nagyobb eseményekhez tartozik, — számos idegent csal a környékre. Jóllehet mindent elkövettek, hogy a vadászatok kezdetét lehetőleg titokban tartsák, s ezáltal távol tartásuk a hivatott és nem hivatott lovasok nagy számát, mégis előbb lett ismeretessé, mint hit-ték s ennek következtében számos ismert és még több nem ismert barátja a 'Foxhunting'-nak csakhamar Combermere-Abbey környékén üttöte föl tartózkodási helyét.

Megérkezése után való nap rögtön vadászni indult s azóta, ha csak rendkívül kedvezőtlen időjárás nem áll be, mindennap kivétel nélkül vadászatot rendeznek. Néha a környék szennvedélyes vadászó hölgyei és urai is elkísérik Erzsébet királynét kirándulásaiiban nemesak tiszteletből, hanem azért is, mert királynénak a sport hívei közt még Angliában is nagy tekintélynek örvend s a róka vadászásban valódi amazonnak van elismerve.

pedett le. Szülei a nyugati civilizáció megismerése végett Párisba küldték, majd Svájcban; s két évet töltött a berlini egyetemen. Majd az oroszok által Közép-Azsiába rendezett újabb expedíciókban vett részt, és pedig valamennyiben. Ott volt az Anikov által az orosz ázsiai vasutvonal irányának meghatározásába rendezett expedícióban, s Konstantin nagyherceg szerelmes kalandjairól s a gyémánt-affairáról híres fiának, Miklós nagyhercegnek az Amu-Darja régi medrének föl kutatására rendezett expedíciójában; részt vett Kauffmann tábornok Turkesztán, s végre Szkobelevnek a teke-turkománok elleni hadjáratában, hol az előcsarnok, mint a tábornok segédisztije volt alkalmazva 1880 elejétől egész 1881 márciusáig. Láttá Gök-Tepe véres ostromát. Ez idő alatt mindig együtt volt a most oly nagy híre vergődött tábornokkal s módjában állt közelről megismerkedni lelkületével, jellemével. Ő töle bírjuk a tábornokra vonatkozó következő adatokat.

1880-dik november 26-án Dustolum, ban az akhal-tekei expedíció főurásával,

Ara 4 frt 40 kr.

Szerző jelen művében éveken át gyűjtött tapasztalatainak, tekintettel hasáink társadalmi úgy mint éghajlati viszonyaira, legkivált a kisebb földirtokos osztály jól félfogott anyagi érdekeit tartotta szem előtt, s mint ilyen a honi kertészkedő közönség figyelmét méltán kériem.

A black and white portrait of an elderly man with long, wavy hair and a mustache, wearing a dark, high-collared coat with decorative buttons. The portrait is framed by a decorative border.

1 ra füzve 1 forin

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, Egyetem-utca 4. szám.)